

Mindenre kiterjedőn — magasabb szinten

A tanév kezdete nálunk ünnep. Országos ünnep. De nem csupán azért, mert hazánkban milliók tanulnak és százezrek tanítanak, s még csak azért sem, mert a gyermekek révén a szülőket, nagyszülőket is érinti, érdeklí az iskola; ámde azzal sem mondunk meg mindent, ha arra emlékeztetünk, hogy napjainkban a tanügy világszerte földuzzad, mammutüzemmé válik; nem, mindezen túl, nálunk többről van szó: a nevelésnek szocialista rendünk különös figyelmet szentel, az oktatástól mi általában többet várunk, a pedagógusoknak nagyobb szerepet szánunk, társadalmunk fontosabb megrendeléseket ad nekik, mint bármely más rendszer. Mi ugyanis jól tudjuk, hogy emberségesebb, szabadabb, tisztább világot végül is csak önérzetesebb, tudatosabb, fölkészültebb, szabadságszerető, fejlett személyiségekkel lehet létrehozni. Egy-egy nevelési „idény“ kezdete ezért is jelent nálunk komolyabb nekigyürkőzést, reményesebb munkáhozlátást, fokozott váratkozást, új meg új elképzelések valóra váltását, kísérletek megindítását, tapasztalatok begyűjtését, értékelését.

Az idei tanév kezdetét az eddigieknél is számottevőbb ünneppé avatja a szeptember derekán közzétett Intézkedési Program, amely a XI. pártkongresszusnak, valamint a politikai nevelés és a szocialista kultúra kongresszusának nevelő jellegű irányelvei valóra váltását célozza. Az Intézkedési Program általánosság teszi a politikai nevelést, művelődést, nemzeti ügyé avatja tudatbeli megemelésünket. Mint tudományos, irodalmi és világnézetű lapot az Intézkedési Program a *Korunkot* évekre szóló főladatsorral látja el, alapvetően meghatározza jövőbeli tevékenységünket, számról számra foglalkozunk majd egyes vonatkozásaival; ezúttal néhány főbb meghatározójára, jellegzetességére térünk ki.

Az Intézkedési Program legfőbb célkitűzése minőségi: magasabb szintre emelni az ideológiai-politikai nevelést, amelynek célja „fokozni a szocialista tudat fejlesztését és az új ember nevelését, ösztönözni valamennyi dolgozó — románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek — alkotó részvételét az ideológiai, politikai és kulturális életben, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítése érdekében“.

E magasabb szintre törekvés számos emeltyűjét veszi igénybe a program. Sajátos helyet kap például a nevelésben — s ez a hely, hangsúlyozzuk: megtisztelő — a történelem. Minden jellegű iskolában, szemináriumokon, az iskolán kívüli különféle oktatási módzatokban, szabadegyetemek és előadássorozatok keretében megkülönböztető figyelmet szánnak az országot, a nemzet történetének s azon belül a forradalmi mozgalom, a munkásság múltja bemutatásának. A történelem — mint sokágú diszciplína — a maga politikai, gazdasági, hadászati, művelődési és más vonatkozásaival tudományos megalapozást, messze visszatekintő elhelyezést, beágyazást nyújt sok-sok kérdés megvilágításához, megkönynyíti majd a jelenkori kérdésekben való eligazodást, támpontokat nyújt a jövőbe tekintéshez. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a líceumi oktatásba bevezetik — kétéves tartatra — *A világtörténelem alapvető problémái* tanulmányozását is, hogy ily módon a tanulóifjúság ne csak az egyes népek, földrészek múltját ismerje meg alaposabban, hanem az egész emberi történetalakulás meghatározó, a különböző korokra, társadalmi rendszerekre kiható tényezőit, együttműködőit is.

Ügyszintén fokozódik azonban az anyagi világ elmélyült tanulmányozása. A legszélesebb körű ideológiai-politikai nevelésbe beépül a biológia és a fizika, a matematika és a vegytan, az űrkutatás és a csillagászat sok-sok tételének, vívmányának, igazságának összegezése, hogy hozzájáruljon az életrol, a világegyetemről alkotott tudományos materialista gondolkodásmód megalapozásához, a retrográd, idealista és misztikus fölfogások visszaveréséhez, az emberi személyiség sokoldalú fejlesztéséhez.

Nyilvánvaló, hogy mindezt nem érhetjük el, nem válthatjuk valóra, ha csupán az eddigi módszereket, eljárásokat alkalmazzuk, ha csak az eddig bevált fórumokat, intézményeket aknázzuk ki, s a már ismert igazságokat, tételeket hangoztatjuk. Új utak kitapasztalása van szükség, hatékonyabb megoldásokat ajánlatos keresni, kidolgozni, mélyebb törvényszerűségeket, korszerűbb törekvéseket kell fölismerünk. Ebben az igyekezetben a Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiájára és más kutatóintézetekre, kísérleti állomásokra különösen fontos szerep hárul: „tíz évre szóló társadalom- és politikatudományi kutatási keretprogramot állítunk össze“ többek között, s a különböző intézmények együttműködnek

majd a *Románia Enciklopédiája*, a *Nagy Román Enciklopédia* s más alapvető munkák kidolgozásában.

Természetes, hogy ebben a megújulásban, kísérletezésben és kutatásban, tudománynépszerűsítésben és hatékony alkalmazásban a televízióra, rádióra, sajtóra, mozira, színházra, könyvkiadásra jelentős föladatak hárulnak. Mindenekelőtt hatékonyságukat, sokoldalúságukat, hozzáférhetőségüket és népszerűségüket kell fokozniuk; az eredményesebb munka érdekében azonban új lapokat is indítanak, egyes mellékleteket önálló folyóiratokká alakítanak át, bizonyos havilapokat pedig hetilapokká, amelyek eddig kellőképpen át nem „világított” területekre, foglalkozási ágakra, korosztályokra összpontosítják figyelmüket. A sajtónak, rádiónak, tévének megítélt feladata a haza és pártunk forradalmi hagyományainak ápolása; továbbá a sikeres munkatapasztalatok népszerűsítése, az eddiginél gyorsabb, átfogóbb, helyesebb bel- és külpolitikai tájékoztatás, általában a szocialista építésben előadódó napi és távlati föladatak megoldásának elősegítése. Eredményesebb kutatás, átfogóbb tájékoztatás, gyorsabb hírközlés, gyümölcsözőbb együttműködés a különböző intézmények, szervek, kollektívák között azonban nem képzeltető el az alkotó szellem serkentése, a kutatások bátorítása, ösztönzése, a különféle testületek hatókörének, önállóságának növelése nélkül. Ilyen céllal készülnek kutatóprogramok, létesülnek bizottságok, ösztöndíjak, kutatási alapok, helyi és országos jutalomdíjak, művészeti, tudományos vetélkedők.

A programban foglalt irányelvek fontos vonása az árnyaltság. Minden intézmény, kutatás, előadó vegye figyelembe a helyi körülményeket, legyen tekintettel a vidék, iskola, üzem adottságaira, a korosztályok életkori vonásaira, a tömegek kívánalmaira vagy az adott időszak, munkahely, közösség sürgős és távlati feladataira. Nincs helye a sablonnak, a szokványos, szürke és elmosódó előadásnak, a körülményekkel nem számoló, elvont s az élethez nem kapcsolódó kutatásnak, az érthetetlen, ködös irodalmi vagy művészi alkotásnak. Mindez abból a határozott igényből fakad, hogy az iskolai nevelés éppúgy, mint a felnőttoktatás, a film, akárcsak a karéneklés, elérje célját, hatékony eszköz legyen a sokoldalú személyiség, a tudatos ember kiművelésében.

Hasonlóképp a hatékonyság jegyében fogant útbaigazítás a gyakorlatiasság, a munkához, a mindennapokhoz fűződő szoros kapcsolat. Ebben a szellemben a falusi középiskolák átalakulnak mezőgazdasági-ipari líceumokká, és szakmunkásokat képeznek ki az állami és szövetkezeti földművelés, állattenyésztés számára. A városi líceumok tanulói számára biztosítják a gyümölcsözőbb üzemi gyakorlatot, a tananyag és a termelés fokozott összekapcsolását, s ennek érdekében a gyakorlati képzést a líceum profiljától függően egységes, folyamatos időszakokban tanácsos megszervezni. Megemlítendő új vonás, hogy a líceumok végzettjei, mire az érettségít leteszik, elsajátítanak egy mesterséget is. Ami nyilván hasznukra lesz, ha abból élnek majd meg, ha nem, hiszen az ipar, a technika mai térhódításának világában bizonyos gyakorlati készségek óhatatlanul szükségesek a legemlékebb tennivalók elvégzéséhez éppen úgy, mint a magasabb szintű tanuláshoz, kutatáshoz, kísérletezéshez. Joggal mondhatjuk tehát, hogy napjainkban valamely mesterség ismerete hozzátartozik az érettséghez.

„Párt- és állami szervekként megalakulnak a politikai nevelés és a szocialista kultúra tanácsai a megyék és Bukarest municípium, a városok, községek, vállalatok és intézmények szintjén.”

Ez igen fontos előírás: nem kevesebbet céloz, mint azt, hogy a kultúra ezek után ne csak az érdekelték, a művelődni vágyók, a szerepelni óhajtok, az előadók és a hallgatóság, a népnevelési felelős dolga legyen, hanem vállalati, intézményi, városi és megyei ügy. A művelődési tanácsok éppolyan szinten és fontossággal lesznek jelen minden helységben, munkahelyen, akár a szakszervezet, KISZ vagy más tömegszervezetek. Mert a művelődés eme bizottságai valóban a tömegek szervezeteivé alakulnak, s e révén a nevelés, az oktatás, az irodalom és a művészet, az éneklés vagy a színjátszás széles néprétegek dolga, foglalatossága lesz.

Erre utal egyébként még sok minden. A tömegek alkotótevékenységének ösztönzése végett például „a vállalatokban és intézményekben, falvakon, iskolákban, katonai alakulatokban, az összes művelődési létesítményekben állandó jelleggel működő irodalmi csoportokat és irodalmi-művészeti köröket szerveznek”, továbbá zenei, fotó-, filmművészeti, képzőművészeti, népművészeti és kézműipari köröket, továbbfejlesztik a színjátszó csoportokat, az énekkarokat, táncgyűjtéseket, népi zenekarokat, folklóregyütteseket. Növekszik a községi és városi, üzemi és szakszervezeti klubok, könyvtárak, művelődési otthonok szerepe, hatóköre, tevékenységük szorosabban kapcsolódik majd a különféle intézmények, elsősorban az iskolák, múzeumok, színházak munkájához. A népi alkotások bemutatása,

a tehetségek megnyilatkozása, a műkedvelő együttesek iparkodásának szemléltetése végett több helyi találkozót, seregszemléket, ünnepi napokat szerveznek.

Kultúránk alapja, hordozója, ápolója és megőrzője az anyanyelv. Az Intézkedési Program messzemenően számol ezzel a ténnyel: „Fokozott figyelmet fordítunk a román nyelv és az anyanyelv korrektt elsajátítására az együttélő nemzetiségekhez tartozó tanulók körében, hogy ezúton is neveljük őket az egység, és a testvériség, a közös haza — a szocialista Románia — iránti szeretet szellemében.“ Az anyanyelv ápolására irányuló törekvés minden téren megnyilvánul, a színjátszás tekintetében éppen úgy, mint az énekkarok tevékenységének serkentésében. Minden városban és faluban, üzemben és intézménynél az irodalmi körök megszervezésekor, a könyvtárak állományának kiegészítésekor erre gondolni illik, erre a lehetőségre nekünk, magyar dolgozóknak építenünk lehet, s készülni tanácsos, hogy akár dalosversenyről, akár táncfesztiválról, évfordulók megünnepléséről avagy hangversenysorozatról legyen szó, a román és más népek kultúrájának gyümölcsei mellett mi bemutathassuk a saját népművészetünk, zenekincsünk, irodalmunk alkotásait. És legyen feladat akár a sajtótermékekre való előfizetés, múzeumok anyagának összeállítás, műkedvelő együttesek létrehozása, gondolkjunk mindig arra, hogy anyanyelvű kultúránknak megfelelő hely jusson, kellő módon mutassuk be, s ezúton is szolgáljuk a szocialista emberformálást, a magasfokú öntudatébresztést nemes ügyét.

Átfogó, gazdag program megvalósítása áll előttünk. S épp ez a mindenre kiterjedő átfogó jelleg, a következetesség és állandóság igénylése a biztosíték — többek között — arra, hogy az irányelvek, elgondolások testet is öltenek.

KORUNK

Társadalomtudományok főiskolai oktatása

Mint ismeretes, október elején tartották meg a társadalomtudományok és a politikai oktatás terén dolgozó káderek tanácskozását; ez alkalommal pártunk főtitkára alapvető jellegű beszédet mondott. Nem sokkal azelőtt, a tanév kezdetén jelent meg az egész népnevelés — beleértve a közoktatást is — további javítását célzó átfogó Intézkedési Program. Mind a beszéd, mind a program s az említett tanácskozás munkálatai hangoztatták a társadalomtudományok oktatásának, az ezirányú kutatásnak a jelentőségét, messze kiható, tudatalakító fontosságát; e fölismerés jegyében közöljük az alábbi elemző tanulmányt.

A politikai nevelés és a szocialista kultúra kongresszusán tartott beszédében Nicolae Ceaușescu elvtárs hangoztatta, hogy pártunk egész tevékenységében a társadalmi élet két alapvető ága, egyfelől a termelőerők fejlődésének, a társadalom műszaki-anyagi alapjának, másfelől pedig a dolgozók tudatosságának dialektikus materialista kölcsönhatását tekinti vezérfonálnak. Pártunk főtitkára rámutatott arra, hogy a dolgozók politikai és művelődési színvonalának emelkedése mozgósító erőként hat a termelőerőkre, s az öntudat ily módon anyagi erőként lép föl a társadalom forradalmi átalakításában, az emberiség általános haladásában.

E fölfogás szerint a köznevelésnek és a társadalomtudományi kutatásnak megkülönböztetett jelentősége van.

Harminc éve, amióta a felsőoktatásban a társadalomtudományokat tanítják, állandóan javult a diszciplína fölépítése és előadási módja.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a dogmatizmus, amely egy időben ideológiai tevékenységünk bizonyos területein megnyilvánult, érezttette hatását a társadalomtudományok főiskolai oktatásában is. „Az ideológiai és politikai munkában — hangoztatta pártunk főtitkára a társadalomtudományok és a politikai oktatás tanácskozásán mondott beszédében — az utóbbi évek során is számos hiányosság és fogyatékoság mutatkozott. Még sok a formalizmus a pártoktatás megszervezésében, a társadalomtudományok oktatásában, és azoknak a Románia gazdasági-társadalmi realitásaihoz történő kapcsolásában.“ A dogmatizmus, talmudizmus, a skolasztika, a sematizmus, a gondolkodásbeli merevség valóban sok rosszat tett,